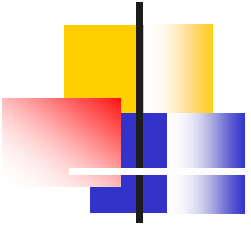

Talþjálfun barna með skarð í gómi

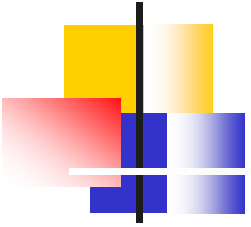
Hrafnhildur Halldórsdóttir

Talmeinafræðingur

Heyrnar-og talmeinastöð Íslands

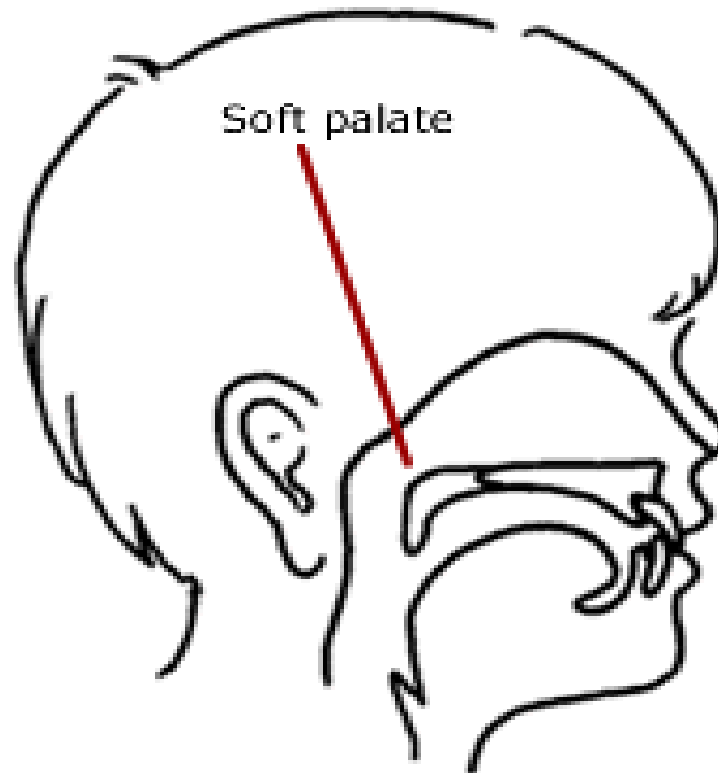
-
- Æskilegt að fylgjast með tali barna sem fæðast með skarð í vör og/eða gómi reglulega
 - Þjálfun getur farið fram á Heyrnar-og talmeinastöðinni

-
- Yfirleitt ekki talörðugleikar ef eingöngu skarð í vör
 - Sum barnanna með skarð í gómi þurfa talþjálfun
 - hvaða?

Hvernig tölum við?

Ófullkomin lokun

- Stundum nær mjúki gómurinn ekki að loka þrátt fyrir að aðgerð hafi farið fram
 - Gómurinn of stuttur
 - Nær ekki að teygja sig nógu langt aftur/upp þó hann sé nógu langur
 - Hreyfist ekki nógu hratt-sérstaklega í samfelldu tali
- Skarð í harða gómi getur hleypt lofti út um nef

Hljómur raddarinnar

- Opið nefmæli
 - sérhljóðar
- Lokað nefmæli
 - Eins og stíflað nef
- Blandað
- “Nasal emission”
 - Loft á ákv.talhljóðum

Áhrif skarðs

- Áður en aðgerð hefur farið fram mynda börnin oft færri málhljóð t.d. ekki uppgómmælt hljóð eins og /g/ og /k/
- Geta verið sein að mynda hljóð þó búið sé að loka
- Hljómur raddarinnar (opið/lokað nefmæli)
- Framburður
- Sein að tala-segja fyrsta orðið og mynda setningar
- matur/vökvi út um nef við kyngingu

Framburður barna með skarð í gómi

Bryndís Guðmundsdóttir, talmeinafræðingur

- Veik myndun þrýstingsssamhljóða (p->b, k->g)
- Loft samhliða út um nef
- “auka”-hljóðmyndun og hegðun til að bæta upp framburð sem ekki er hægt að mynda
- Nota takmarkaðan fjölda hljóða í leik
- Mynda færri samhljóð alls
- Mynda fleiri raddbandalokhljóð (dós->[ʔou:s])

Framburður frh...

- Mynda færri lokhljóð (p,t,k,b,d,g)
- Mynda færri tannbergsmælt lokhljóð (t,d)
- Mynda færri fjölhljóðakeðjur í leik – endurvarp og æfingu vantar (í babbli)

Áhrif á málið

- Mörg eru seinni að mynda fyrsta orð
- Mörg byrja ekki að tala fyrr en eftir að gómi er lokað og eru þá um 3-5 mán eldri en jafnaldrar þeirra þegar fyrsta orðið er myndað. Sami aldursmunur þegar 50 orðum í orðaforða er náð.

Málið frh...

- Yngri börn sýna seinkun í málþroska fram að 7 ára aldri (heyrn-eyrnabólgur)
- Orðminniserfiðleikar
- 36% barna með skörð með lestrarörðugleika

Hvaða börn þurfa talþjálfun?

- Aldur?
 - 3-4 ára, fyrir þann tíma ráðgjöf og íhlutun foreldra
- Erfiðleikar með áður upptalin máhljóð
- Ekki hægt að beita talþjálfun vegna ófullkomnar lokunar mjúka góms sem er of stuttur – þarfnast aðgerða

Talþjálfun

- Farið frá hinu auðveldu til hins erfiða
- Undirbúa þrýsting í munnholi; sjúga-blása en fara fljótt yfir í tal
- Staðsetning hljóðsins
- Myndun hljóðsins
- Hljóðið tengt við sérhljóð
- Farið yfir í orð, svo klasa, svo setningar

Talþjálfun

- Hleypta lofti út um munn-ekki nef
 - Hægt að kenna jafnvel 15-18mán;
“vindurin í munninum” varasmellir
- Flestir framburðarerfiðleikar tengdir skörðum hafa að gera með staðsetningu talfæra – fer oftast AFTUR í munninn til að reyna að loka
- Vinna með “stóra” sérhljóða
- Hlustun-greina á milli réttis-rangs framb

Talþjálfun

- Fyrst fer fram mat á málproska og framburði
- Talþjálfun fer eftir eðli vandans
 - Oft veitt 1x/viku í 6-10 vikur og svo hlé
- Beiðni á Heyrnar- og talmeinastöð
 - www.hti.is

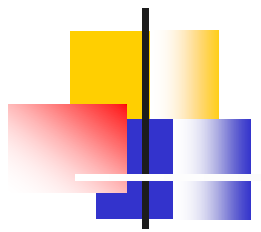
Örvun málhjóða

- Ýkja hljóð
 - Víiii, o-ó! Bö!, aaaa,
- Lubbi finnur málbein
- Lærum og leikum með hljóðin
- Hvetja barnið til myndunar ýmissa hljóða
- Vekja athygli á mismuni milli hljóða; stutt-löng-sprengjuhljóð-hörð hljóð...

Örvun máls

- Bílabraut
- Dúkkuhús
- Dúkkur
- Eldhús
- Dýr
- Kubbar
- LESTUR

Allt búid!

[ahbu]